

46. Samoprogholsheni respubliki u Donetskii ta Luganskii oblastyah kvalifikovano yak teroristichni organizatsiyi [Elektronniy resurs] // Ofitsiyinyi sayt Generalnoyi prokuraturi Ukrainini. – Rezhim dostupu: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&t=rec&id=138582.

47. Servatyuk V. M. Struktura nezakonnih zbroynih formuvan ta osoblivosti Yihnoyi taktiki diy na pivdenному shodi Ukrainini [Elektronniy resurs] / V. M. Servatyuk, M. M. Polischuk // Zbirnik naukovih prats Natsionalnoyi akademiyi Derzhavnoyi prikordonnoyi sluzhbi Ukrainini. Ser.: Vyskovi ta tehnični nauki. – 2015. – №1. – S.131–146.

48. Smirnov I. O. Ugolovno–pravovaya charakteristika organizatsii nezakonno vooruzhenno formirovaniya ili uchastiya v nem: dis. ... kand. jur. nauk: spets. 12.00.08 / Smirnov Ilya Olegovich – Surgut, 2014. – 176 s.

49. Tamaev R. S. Ugolovno–pravovoe i kriminologicheskoe obespechenie protivodeystviya ekstremizmu: monografiya / R. S. Tamaev. – 2-e izd. – M.: YuNITI–DANA: Zakon i pravo, 2008. – 279 s. – (Seriya «Nauchnye izdaniya dlya yuristov»).

50. Tamaev R. S. Ekstremizm i natsionalnaya bezopasnost. Pravovyye problemy / R. S. Tamaev. – M.: YuNITI–DANA: Zakon i pravo, 2009. – 264 s.

51. Tkach V. F. Antiteroristichna politika: svitoviy i natsionalniy konteksti: monografiya / V. F. Tkach. – K.: Un–t «Ukrayina», 2013. – 192 s.

52. Horovinnikov A. A. Ekstremizm kak sotsialnoe yavlenie (filosofskiy analiz): avtoref. diss. ... kand. filos. nauk: spets. 09.00.11 «Sotsialnaya filosofiya po filosofskim naukam» / Horovinnikov A. A. – Saratov, 2007. – 28 s.

53. Etnoreligioznyiy terrorizm / [Yu. M. Antonyan, G. I. Belokurov, A. K. Bokovikov i dr.]; pod red. Yu. M. Antonyana. – M.: Aspekt Press, 2006. – 318 s.

54. Yurkin I. N. Duhovnaya kultura protivostoyaniya sotsialnomu ekstremizmu v molodezhnoy srede (filosofskiy analiz): avtoref. diss. ... kand. filos. nauk: spets. 09.00.11 «Sotsialnaya filosofiya» / Yurkin I. N. – M., 2011. – 34 s.

55. Cohen A. Delinquent boys: The culture of the gang / A. Cohen. – New York: Free Press, 1955. – 202 p.

Vasylchuk E. O., Doctor of Political Sciences, associate professor of Kyiv National University of Technology and Design (Ukraine, Kyiv), vasilchuk220384@gmail.com

The theoretical approaches to the study of illegal paramilitary and armed formations

The theoretical approaches to the study of illegal paramilitary and armed formations have been investigated. It is concluded that in modern scientific discourse prevails the works devoted to the criminological characteristics of these formations and the peculiarities of applying to them the norms of criminal legislation. Given the need to develop effective mechanisms to prevent and counteract the activities of these associations, the author strongly advocates the application of an integrated multidisciplinary approach. This will allow to objectively establish and fix the root causes of their appearance, development trends and peculiarities of the manifestation in public life, as well as to promote the development and implementation of effective measures to prevent, localize and neutralize the activities of these groups for the steady observance of the rights and interests of man and citizen in our state.

Keywords: illegal paramilitary and armed formations, extremism, terrorism, theoretical approaches.

* * *

УДК 623.8

Вонсович О. С., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ «Українсько–Польський вищий навчальний заклад «Центрально–Європейський університет» (Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

АМЕРИКАНСЬКА ВІЙСЬКОВА БАЗА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Метою даної статті – є дослідження можливості наявності американської військової бази на території України в рамках будівництва Центру оперативного управління флотом ВМС України на військово–морській базі в Очакові. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: воєнні та стратегічні інтереси США у

будівництві Центру є достатньо амбіційними; вище політичне та військово керівництво України повинно вже зараз приймати відповідні рішення відносно того, що наша держава в повній мірі здатна самостійно будувати воєнні об'єкти, а також в рамках національної програми воєнного будівництва відстоювати свою територіальну цілісність; Україна продовжує розбудовувати свій власний воєнно–промисловий комплекс, в якому Центр оперативного управління флотом ВМС є одним із стратегічно важливих складових елементів, а тому повинен бути виключно українським.

Ключові слова: будівництво, військова база, національна безпека, обороноздатність, Військово–Морські Сили, Україна, Сполучені Штати Америки.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення майбутнього статусу Центру оперативного управління флотом ВМС України: чи це буде воєнний стратегічний об'єкт України, чи американська військова база. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз статусу будівельних частин ВМС Сполучених Штатів Америки «Seebees», сучасна чисельна характеристика флоту України, аналіз інтересів США у цьому проекті, реакція Російської Федерації на будівництво цього об'єкту, можливі наслідки для України після будівництва Центру.

В статті автором були використані матеріали зарубіжних ЗМІ, а також офіційних сайтів будівельних частин ВМС Сполучених Штатів Америки, Військово–Морських Сил США, Військово–Морських Сил Збройних Сил України, що дозволило більш детально розібратись у специфіці досліджуваної проблематики.

Метою даної статті – є дослідження можливості наявності американської військової бази на території України в рамках будівництва Центру оперативного управління флотом ВМС України на військово–морській базі в Очакові.

Достатньо резонансною подією, яка викликала багато дискусій стало будівництво Центру оперативного управління флотом ВМС України на військово–морській базі в Очакові (Миколаївська область), яке почалося 25 липня 2017 р. Цей воєнний об'єкт призначений для управління українським флотом і повинен забезпечувати більш оперативне та адекватне прийняття критично важливих рішень в складних ситуаціях. Але головними питаннями було і залишається те, чому цей об'єкт будують будівельні частини ВМС Сполучених Штатів Америки («Seebees», United States Naval Construction Battalions) і чому до робіт не залучені вітчизняні інженерні війська, насамперед інженерно–будівельні батальйони? Для більш детального розуміння ситуації, автор пропонує розібратись у деталях.

Безпосереднім будівництвом займається Перший Військово–морський мобільний будівельний батальйон (Naval Mobile Construction Battalion ONE), призначенням якого є проведення загальних та обмежених повноцінних інженерних робіт в рамках воєнних операцій з метою забезпечення бойової підтримки служб, які забезпечують свободу дій для командувачів спільних, комбінованих, багатонаціональних та цивільно–військових підрозділів по всьому морсько–приморському та внутрішньому експлуатаційному середовищу [1]. Як ми бачимо, в цьому визначенні відсутнє слово «національних», що говорить про те, що в Очакові будується військовий об'єкт спільного призначення. За інформацією прес–служби ВМС США, морський операційний центр є одним з трьох проектів, який в даний час планується виконати будівельним батальйоном

«Seebees» в Очакові, і він буде служити головним планово-операційним центром під час майбутніх військових навчань, що проводяться Україною [2]. Американські військові не обмежаться будівництвом цього центру. Пізніше цей батальйон візьметься за будівництво доків та ремонтних майстерень, а також контрольно-пропускних пунктів з огорожею по периметру бази.

Отже, ми бачимо, що навіть за такої, не досить детальної характеристики, простежуються характерні ознаки військово-морської бази, адже такі елементи як ремонтні майстерні, контрольно-пропускні пункти та інші інфраструктурні об'єкти є складовими елементами такого роду споруд. Якщо говорити про оперативний центр ВМС, то потрібно, в першу чергу, враховувати те, що він є стратегічним, а відтак – і закритим, а це передбачає відсутність будь-яких сторонніх, а тим більше іноземних осіб на території будівництва. Такого роду об'єкти будуються виключно національними інженерними військами в режимі дотримання суворого регламенту та таємниці будівництва. З огляду на ту картину, яка є на сьогоднішній день в Очакові, важко однозначно стверджувати, що там ведеться будівництво українського національного воєнного об'єкту.

Тепер щодо власне самого українського флоту. В нашій країні він представлений Військово-Морськими Силами Збройних Сил і призначений для відсічі збройної агресії проти України з моря, участі в ліквідації (локалізації, нейтралізації) збройного конфлікту у взаємодії з іншими видами (родами) Збройних Сил України та сприяння сухопутним угрупованням військ (сил) під час ведення ними воєнних (бойових) дій у приморських районах [3]. В цьому визначенні відсутні слова «спільний», «комбінований», «багатонаціональний», що підкреслює виключність забезпечення захисту національних інтересів України вітчизняними військовими формуваннями. Якщо говорити про чисельний склад українського флоту, то на сьогоднішній день в бойовому складі знаходяться 15 одиниць: 1 фрегат 1 корвет, 1 середній десантний корабель, 1 ракетний катер, 10 артилерійських катерів (3 з яких перебувають на випробуваннях), 1 десантний катер та 1 рейдовий тральщик [4]. Після захоплення Російською Федерацією Автономної республіки Крим до складу її флоту відійшли: 1 підводний човен, 4 корвети, 2 морські тральщики та 1 великий десантний корабель. Потрібно звернути увагу і на той факт, що переважна більшість кораблів була побудована ще у 90-х роках ХХ ст., а відтак не тільки потребує значного ремонту та модернізації, але і, що найважливіше, не відповідає сучасним вимогам щодо виконання бойових задач в контексті боротьби із сучасними викликами та загрозами національній безпеці. Виходячи з цього, потрібно, скоріш за все, будувати не оперативний центр, а ремонтний комплекс по модернізації бойових човнів.

З огляду на вищенаведені дані, сучасний український флот навряд чи можна назвати таким, який в повній мірі готовий до відсічі різного роду агресивних дій, особливо в умовах посилення гібридних проявів. Отже, будівництво воєнного об'єкту в Миколаївській області, на думку автора, навряд чи в повній мірі корелюється із сучасним станом українського флоту. Як кажуть «було б чим командувати».

Якщо подивитись на Центр оперативного управління флотом ВМС України під кутом геополітичним, то він є стратегічно вигідним для Сполучених Штатів Америки, адже відстань від Очакова до Севастополя по морю складає до 500 км., і цього цілком вистачає для проведення різних видів розвідувальної діяльності і спостережного контролю по відношенню до Російської Федерації. Виходячи з цього, будівництво воєнної бази в якості розвідувального центру під прикриттям оперативного центру управління флотом видається цілком можливим. В такому разі частина території, на якій знаходиться даний об'єкт, буде знаходитись в оренді у США і контролюватиметься одноосібно американськими військовими. В цьому випадку, Україна тимчасово може бути позбавлена ще однієї частини своєї території. Навряд чи такий сценарій входить до планів вищого українського керівництва, але враховуючи те, що ніякого опору цьому процесу не чиниться, виникає ряд сумнівів відносно правдивості будівництва саме українського воєнного об'єкту.

Досліджуючи «український варіант» будівництва Центру, виникає ряд питань, які підлягають ретельному вивченню. Насамперед, питання, яке було зазначено на початку статті: чому до будівництва не залучені українські військові будівельники? Маючи достатньо добросусідські відносини зі США, цей об'єкт повинен був будуватись на спільних засадах, звичайно, якщо мова йде про його подальше спільне використання. У випадку, якщо це виключно український об'єкт, то він повинен будуватись відповідними підрозділами національних збройних сил, без допущення іноземних осіб. Невже українські військові не здатні побудувати цей Центр самостійно, щоб тим самим не тільки продемонструвати свою воєнну міць та незалежність, але і навички щодо будівництва сучасних стратегічних об'єктів? Точної і однозначної відповіді на це питання, поки що, немає. Вона з'явиться лише тоді, коли Центр оперативного управління флотом ВМС України буде остаточно побудований. Зараз можна лише вдаватись до різного роду припущень про те, чим насправді буде цей об'єкт, але сумнівів відносно того, що у ньому буде присутній великий інтерес США майже немає.

Реакцією Російської Федерації на будівництво стало те, що він будуються з метою легалізації розміщення наступальних озброєнь, а також таємного завезення розвідувальної апаратури, яка дозволить вести перехоплення службових переговорів на російській території [5]. Також американські військові можуть там розмістити ударні озброєння та проводити тренування українських диверсантів. Але серйозної загрози, принаймні поки що, російська сторона в цьому не бачить. На думку директора Центру стратегічної кон'юнктури І. Коновалова це обумовлено гарним оснащенням та високим рівнем бойової підготовки російських збройних сил, насамперед Чорноморського флоту [6]. В більшості своїй, російські експерти констатують, що будівництво Центру оперативного управління флотом ВМС України це ні що інше, як провокація з боку США, яка додає ще більшої напруженості і деструктивізму у і без того складний сучасний стан російсько-американських відносин.

Що виграє Україна від цього Центру? По-перше, наявність на своїй території нового стратегічного

об'єкту із сучасним оснащенням та можливістю оперативно приймати стратегічно важливі рішення відносно Військово–Морських Сил. Але з огляду на вищезазначений стан цих сил, потрібна, скоріше, потужна, із сучасним обладнанням та технологіями воєнно–ремонтна база, яка б дозволила у швидкі терміни проводити якісний ремонт та технічне переоснащення українського флоту. Це було б набагато вигідніше для України і дозволило б підвищити обороноздатність Військово–Морських Сил та розширило б можливості щодо боротьби із сучасними викликами та загрозами.

По–друге, невелика відстань від півострова Крим надає можливість використовувати різні методи розвідки та контролю за діяльністю російських військових, але лише у разі того, якщо даний Центр буде виключно українським. Тоді це буде відповідати національним інтересам і допомагатиме зміцнювати національну безпеку. У разі того, якщо це, все ж таки, буде американський об'єкт, українські військові не будуть мати до нього доступ, а вся діяльність на ньому буде використовуватись США для забезпечення своїх власних інтересів. В такому разі Україна зможе отримувати лише малу частину від загального обсягу інформації, яка буде зберігатись в цьому Центрі.

По–третє, будівництво цього воєнного об'єкта американськими військовими може додати ще більшої напруженості в українсько–російські відносини, насамперед, у воєнній сфері. Це може негативним чином позначитись на переговорному процесі щодо врегулювання ситуації на сході України, а також збільшити військову присутність російських військ на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Найважливішим в цьому є те, що процес мирного врегулювання та виведення російських військ з території України може або взагалі припинитись, або розтягнутись на довгі роки.

По–четверте, цим Центром Сполучені Штати ще більше у політичному плані можуть прив'язати до себе Україну, зробивши її заручником зовнішньополітичного протистояння із Росією. В такому випадку Україна буде перебувати в статусі «розмінної монети» в планах США в контексті поширення західних цінностей американського зразка. Це може становити загрозу культурній самобутності та ідентичності українського народу із негативною перспективою нівелювання національних інтересів.

Висновки. Отже, наскільки міфічною чи реалістичною стане наявність американської військової бази на території України покаже час, але вже зараз є очевидним те, що воєнні та стратегічні інтереси США у цьому проекті є достатньо амбіційними. Створення Центру оперативного управління флотом ВМС України можна, також, розцінювати і як «закладання першого каменя» у подальшому будівництві Сполученими Штатами воєнних об'єктів на території нашої держави. Це, звичайно, не відповідає національним інтересам України, а тому вище політичне та військове керівництво повинно вже зараз приймати відповідні рішення відносно того, що наша держава в повній мірі здатна самостійно будувати воєнні об'єкти, а також в рамках національної програми воєнного будівництва відстоювати свою територіальну цілісність.

Важливою для України буде офіційна позиція Російської Федерації після того, як Центр буде побудовано і яку роль він гратиме у її воєнних планах. Це питання можна проаналізувати з двох точок зору: з політичної та з воєнної. В політичному плані це може бути розцінено як провокація з боку США, і в такому разі рівень антагоністичності у відносинах Росії та США збільшиться, що може призвести до нової хвилі геополітичного протистояння. З воєнної точки зору, стратегічний об'єкт в Очакові може стати подразнюючим індикатором для Росії і призвести до того, що театр воєнних дій зі сходу може поширись на акваторію Чорного моря. В такому разі Україна ризикує отримати нове джерело напруженості на півдні.

В разі того, якщо своєчасно та оперативно не будуть вжиті стримуючі та протидіючі заходи, із міфу дана ситуація дуже швидко може перетворитись на реальність, і тоді вже буде пізно говорити про національну ідентичність та інтереси. Україна продовжує розбудовувати свій власний воєнно–промисловий комплекс, хоча і не без зовнішньої технічної і фінансової допомоги, який повинен стати основою для подальшого функціонування Збройних Сил України. Центр оперативного управління флотом ВМС є одним із стратегічно важливих складових елементів цього комплексу, а тому повинен бути виключно українським.

Подальше дослідження даної проблематики сприятиме більш ширшому розкриттю даної проблематики, насамперед щодо аналізу її окремо взятих частин. Доцільним вбачається більш детальне вивчення аспектів поведінки американської та російської сторін, а також ставлення українського воєнного та політичного керівництва до проблематики будівництва Центру оперативного управління флотом ВМС.

Список використаних джерел

1. Naval Mobile Construction Battalion ONE. Mission [Electronic resource] / Official website of The United States Naval Construction Force. – Regime to access: <http://www.public.navy.mil/seabee/nmcb1/Pages/mission.aspx>. – Title from screen.
2. Seabees Break Ground on Maritime Operations Center in Ukraine [Electronic resource] / Official Website of the United States Navy. – Regime to access: http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=101829 (07.08.2017). – Title from screen.
3. Військово–Морські Сили Збройних Сил України. Призначення ВМС [Електронний ресурс] / Офіційний веб–сайт Військово–Морських Сил Збройних Сил України. – Режим доступу: <https://navy.mil.gov.ua/index.php/about/priznachennya-vms>. – Назва з екрану.
4. Список кораблів і суден Військово–Морських Сил України [Електронний ресурс] / Вільна енциклопедія «Вікіпедія». – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%B2_%D1%96_%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%9C%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D0%A1%D0%B8%D0%BB_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 (12.07.2017). – Назва з екрану.
5. База в Очакове: американцев подозревают в намерении разместить ударное вооружение [Электронный ресурс] / Интернет–газета «Вести». – Режим доступа: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2919924> (11.08.2017). – Название с экрана.
6. Бовдунов А., Чурсина М. В опасной близости: зачем американцы строят военно–морскую базу в украинском Очакове [Электронный ресурс] / Автономная некоммерческая организация «ТВ–Новости». – Режим доступа: <https://russian.rt.com/ussr/article/417991-amerikancy-voennaya-baza-ukraina> (11.08.2017). – Название с экрана.

References

1. Naval Mobile Construction Battalion ONE. Mission [Electronic resource] / Official website of The United States Naval Construction Force. – Regime to access: <http://www.public.navy.mil/seabee/nmcb1/Pages/mission.aspx>. – Title from screen.
2. Seabees Break Ground on Maritime Operations Center in Ukraine [Electronic resource] / Official Website of the United States Navy. – Regime to access: http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=101829 (07.08.2017). – Title from screen.
3. Viiskovo–Morski Syly Zbroinykh Syl Ukrainy. Pryznachennia VMS [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi veb–sait Viiskovo–Morskykh Syl Zbroinykh Syl Ukrainy. – Rezhym dostupu: <https://navy.mil.gov.ua/index.php/about/pryznachennya–vms>. – Nazva z ekranu.
4. Spysok korabliv i suden Viiskovo–Morskykh Syl Ukrainy [Elektronnyi resurs] / Vilna entsyklopediia «Vikipediia». – Rezhym dostupu: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%B2_%D1%96_%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD_%D0%92%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE–%D0%9C%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D0%A1%D0%B8%D0%BB_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8 (12.07.2017). – Nazva z ekranu.
5. Baza v Ochakove: amerikantsev podozrevali v namerenii razmestit udarnoe vooruzhenie [Elektronnyi resurs] / Internet–gazeta «Vesti». – Rezhim dostupa: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=2919924> (11.08.2017). – Nazvanie s ekrana.
6. Bovdunov A., Chursina M. V opasnoy blizosty: zACHEM amerikantsi stroyat voenno–morskuyu bazu v ukrainskom Ochakove [Elektronnyi resurs] / Avtonomnaya nekommercheskaya organizatsiya «TV–Novosti». – Rezhim dostupa: <https://russian.rt.com/us/r/article/417991–amerikancy–voennaya–baza–ukraina> (11.08.2017). – Nazvanie s ekrana.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

American military base in Ukraine: myth or reality?

The purpose of this article is to investigate the possibility of the presence of an American military base on the territory of Ukraine within the framework of the construction of the Naval Operations Management Center of the Ukrainian Navy at the naval base in Ochakov. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: the US military and strategic interests in the construction of the Center are quite ambitious; the highest political and military leadership of Ukraine should already make appropriate decisions regarding the fact that our state is fully able to build military facilities on its own and, within the framework of the national program of military development, to defend its territorial integrity; Ukraine continues to upset its own military–industrial complex, in which the Naval Operations Management Center of the Ukrainian Navy is one of the strategically important elements, and therefore must be exclusively Ukrainian.

Keywords: construction, military base, national security, defensive capacity, Navy, Ukraine, The United States of America.

* * *

УДК 323.2

Ищейкін К. Є.,
народний депутат України
(Україна, Київ), vppr.idp@gmail.com

СПІВІДНОШЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО ТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО У ПРОЦЕДУРАХ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ

Проаналізовано теоретичні обґрунтування відмінностей між інтересами індивідів та громадських об'єднань у ході деліберативних процедур. Розглянуто нові інституційні рамки, які пропонує бюджет участі, в яких структуризування дискусій у публічній сфері відбувається без допомоги спеціальних посередників – колективних учасників. Недоліки участі громадських об'єднань у публічних дискусіях полягають у поступовій втраті ними зв'язку з громадянами, розмиванні відповідальності, формуванні непрозорого середовища. Водночас індивідам характерна надмірна зосередженість на власних інтересах та брак знань і навичок для ведення дебатів. Крім того, ізоляція деліберативних практик від участі суспільних рухів і громадських організацій призводить

до деполітизації публічного дискурсу. Відзначено, що за умови нездатності громадян впливати на правила ведення дискусій та непрозорості процедур прийняття рішень бюджет участі може стати новою формою політичного панування, що немає нічого спільного з процесом демократизації.

Ключові слова: бюджет участі, включення, деліберативна демократія, громадяни, громадські об'єднання, участь.

Одним з основних недоліків представницької демократії є її орієнтація на задоволення потреб посередників у вигляді політичних партій та членів законодавчих органів, обраних на прямих і загальних виборах. Її надмірна зацикленість на представниках призвела до ігнорування інтересів громадян та їх об'єднань, що змусило теоретиків по–новому підійти до розуміння «включеності» та сформулювати концепції учасницької, асоціативної та деліберативної демократії. Однак останні також не позбавлені певних недоліків, що яскраво проявляється у ході застосування нового механізму залучення громадян до процесу прийняття рішень – бюджету участі. Певне неспівпадіння інтересів індивідів та їх колективів – різноманітних громадських об'єднань та неурядових організацій, з одного боку – утруднює ефективне вирішення бюджетних питань, а з іншого – відкриває нові можливості для удосконалення демократичних механізмів.

А. М. Янг критично підійшла до традиційного розуміння ідеалу включеності та участі в політичному процесі [16]. Акцентуючи увагу на процесуальних аспектах включеності в демократичний політичний процес, вона виходить з того, що нормативна легітимність демократичних рішень ґрунтується на тому, до якої міри включені, або, принаймні, мають можливість участі в процесі прийняття рішень ті, хто відчує на собі наслідки обраного політичного курсу. Тобто на перше місце виходить не так діяльність, скільки регулювання об'єктивних умов включеності в демократичний процес, що в свою чергу, пов'язується з процесуальними рамками участі в прийнятті політичних рішень. Дослідниця дає більш розширене тлумачення проблеми включеності, а оскільки її концепція розглядає її не як мету, а умову демократії. Реальна демократична участь в політичному процесі не може бути зведена до репрезентативності, що забезпечує представництво інтересів громадян в рамках обговорення проблем, а участь не повинна обмежуватися формами політичної взаємодії в рамках представницької демократії. Реальними умовами включеності в демократичний процес дослідниця вважає не тільки соціально–економічні чинники політичної участі, але перш за все процесуальні, пов'язані з процедурою, що забезпечує людині право бути почутою і зрозумілою, її автономність і можливість скористатися юридичними гарантіями своїх політичних прав на всіх рівнях, починаючи від муніципального громадянського права до міжнародного права, а також права, що гарантує особистості участь у демократичному процесі [5, р. 200–201].

Нове розуміння включення сприяло формуванню концепції демократії участі, що передбачає максимальне залучення громадян до процесів управління та прийняття рішень. Активне залучення громадян найактивніше відстоювалася філософом–прагматиком Дж. Дьюї [6]. Неорганізовані індивіди можуть привнести нестратегічне знання, практичні навички, що нададуть політиці більше здорового глузду, чи,